Matti Hyytinen
Talousjohtaja
Maa- ja metsätalousministeriö
13.2.2023

Maa- ja metsätalousministeriön vastaus valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston kuulemisessa 8.2.2023 (HE 325/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 lisätalousarvioksi) esitettyihin kysymyksiin

Vastauksena maatalousjaoston puheenjohtaja Markku Eestilän kysymykseen maatalouden kustannustukeen mahdollisesti sisältyvistä ristiriidoista, syrjivistä ehdoista tai väliinputoajista sekä kansanedustaja Heli Järvisen kysymykseen kustannustuesta eniten/vähiten hyötyvistä vastamme seuraavaa:

Kustannustuen (maatalouden lannoitteille ja sähkölle) tarkoituksena on korvata osa poikkeuksellisesti kohonneista kustannuksista. Laskentakaavat on suunniteltu niin, että tuki on voimakkaasti alikompensoiva, eikä tukea ole tarkoitettu lähtökohtaisesti tulotueksi. Tuen tarkoitus on varmistaa kasvukauden 2023 viljely. Panosten ja tuotehintojen hintasuhteiden olleessa hyvin epävarmoja, viljelykasvien sijaan useampi viljelijä saattaisi lisätä viljelemättömien kesantojen määrää merkittävästi.

Lannoitteiden tuki ohjautuu niille, jotka todennäköisemmin viljelevät satokasveja kasvukaudella 2023. Tukea saa sitä enemmän, mitä enemmän tukeen oikeutettuja lannoitetta hankkii, joten suuremmat tilat saavat määrällisesti enemmän tukea. Alikompensoinnista johtuen suuret tilat eivät ole kuitenkaan suhteellisesti paremmassa asemassa kuin pienet. Yläraja leikkaa kaikista suurimpien tilojen tukea, mutta toisaalta alaraja on laskettu kustannustueksi varsin alas, joten myös keskikokoista pienemmät tilat voivat tukea saada, riippuen lannoitteiden ostohinnoista ja panoskäytön määrästä. Tuki kattaa lannoitteiden ostohinnasta korkeimmillaankin vain kuudenneksen, joten tuki ei todennäköisesti johda virheelliseen lannoituksen optimointiin. Lannoitteet ovat tuen jälkeenkin normaalia merkittävästi kalliimpia. Tuotehinnat eli esimerkiksi viljojen hinnat, ovat alentuneet merkittävästi viime vuoden tilanteesta. Viljelijän kannattaa valita tarpeeseensa nähden edullisin lannoite tuesta huolimatta.

Sähkön tuessa erityisesti kalliin kiinteähintaisen sopimuksen viime syksynä tehneet ovat todennäköisin tuen kohderyhmä. Jos sähkön pörssihinta pysyy alhaalla myös loppukevään, on entistä todennäköisempää, että pörssisidonnaista sähköä koko ajan ostaneet eivät tule tuesta hyötymään, koska keskihinta painunee alle korvausrajan. Toisaalta tuki toimii oikein, kun sitä ei makseta silloin, kun energia on edullisempaa.

Tukea voidaan myöntää yritysmuodosta riippumatta muiden ehtojen täyttyessä. Tuen luonne ja laskentatapa saattaa jättää osan tuensaajista korvauksetta edellä kuvatuista syistä. Esimerkiksi talvikauden kasvatuksen tauolle laittanut kasvihuoneyritys ei välttämättä saa tukea, jos sähkön kulutus on alentunut vuonna 2022 hyvin merkittävästi. Tuki ei korvaa tuotannon keskeyttämisestä johtuvia kustannuksia eikä siten kohdistu epäsuorasti kalliista sähköstä johtuen tehtyihin tuotantopäätöksiin. Sähkössä oli tarkoituksenmukaista käyttää edellisen vuoden sähkönkulutusta referenssitietona, että kannuste säästää sähköä säilyisi. Toisaalta lisärajoitteella suljettiin pois tuotantonsa kokonaan päättäneet pois, jotta tuki kohdistuisi tuotantoa jatkaville yrityksille. Kasvihuonetuotannon sähkönkulutus varsinkin talvikasvatuksessa on niin merkittävää, että yrityskohtainen 50 000 euron katto voi tarkoittaa erityisesti suurimmille yrityksille tuen huomattavasti vähäisempää kertymää. Koska yrityskohtaista sähkön hintaa ei ole mahdollista etukäteen tietää, täytyy tuki määritellä varovaisuusperiaatteella. Toisaalta tuen korvausperustetta eli sähköenergiasta maksettavaa hintaa ei voi asettaa kovin alas, koska myös viime talvena jo ennen Venäjän hyökkäystä sähkö oli ajoittain erittäin kallista. Lannoitteen osalta erityisesti laajasti kotieläinten lantaa hyödyntävät yritykset eivät todennäköisemmin hyödy tuesta niin paljoa kuin pelkkiä epäorgaanisia lannoitteita käyttävät. Kyseessä on erityisesti kalliiksi kohonneen typpilannoituksen kompensoimisesta, jolloin ravinnesisällöltään laimeat lannoitteet eivät ole käytännössä tukikelpoisia.